خراسان روزنامه صبح ایران
سه‌شنبه ۱۶ مرداد ۱۳۹۷ .۲۴ ذی‌القعده ۱۴۳۹ .شماره ۱۹۸۸۵

مزروعی رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی می گوید: این که در بحث روستا بخواهیم بررسی کنیم، روستاهای ما تحت عنوان بوم گردی و روستاهایی که از روش ها و سنن مختلف استفاده می کنند، محصولات غذایی ویژه خود را دارند، غذاهای قدیمی را سرو می کنند و از این موارد در آن وجود دارد، برخی از روستاهای ماروش های قدیمی و سنتی خود را در واقع احیا کرده اند که در خواف، کاشمر و... وجود دارند.

برخی روستاهای ماروش های سنتی خود را احیا کرده اند

یادداشت

یوسف بیدخوری
سرپرست معاونت گردشگری اداره کل میراث فرهنگی خراسان رضوی

درآمدزایی با توسعه گردشگری کشاورزی

گردشگری کشاورزی با هدف بازدید تفریحی یا علمی، از روستاهای دارای فعالیت کشاورزی و دام داری است و بازدید کنندگان می توانند در تمامی مراحل تولید تا فراوری محصولات کشاورزی و دامی مشارکت داشته باشند و کسب اطلاع کنند. با توجه به این که هدف گردشگری کشاورزی ایجاد فضای آموزشی و تفریحی و نیز فضای آرامش بخش و به دور از هیاهوی زندگی شهری برای گردشگران است، درآمد کشاورزان را افزایش می دهد و به ارتقای سطح زندگی آن ها کمک می کند. البته این فرایند باید به صورت کاملا حساب شده و با تعداد مشخص و نه به صورت گردشگری انبوه که به مزارع و باغ ها خسارت وارد می کند شکل بگیرد و همان گونه که ذکر شد موجب تولید درآمد بیشتر برای کشاورزان و روستاییان باشد.

در کنار این برنامه، احیای آداب و رسوم و اجرای آیین های سنتی و تاریخی کاشت، داشت و برداشت محصولات کشاورزی یا فعالیت های دام پروری، باعث رونق فضای گردشگری می شود و می تواند به ایجاد فرصت های جدید شغلی بینجامد. توسعه این نوع گردشگری، نیاز به توسعه زیرساخت های روستایی را نیز به دنبال دارد.

نکته دیگر، کاهش تعداد واسطه های فروش محصولات کشاورزان و دام داران است که به دنبال حضور گردشگران به روستاها رخ می دهد و سبب تمایل بیشتر کشاورزان و روستاییان به تولیدات روستایی و جلب مشتریان دایمی خواهدشد. نهایت این که این نوع گردشگری نه تنها باعث تغییر کاربری اراضی کشاورزی و فعالیت های تولیدی کشاورزان به خدماتی نخواهد شد، بلکه موجب توسعه فعالیت های کشاورزی و فعال شدن جامعه غیرفعال روستایی (روستاییان از کارافتاده در بخش تولید یا افرادی که زمین زراعی و دام ندارند) در حوزه ارائه خدمات گردشگری خواهدشد.

استان خراسان رضوی با تنوع اقلیمی و ویژگی های طبیعی خاص، برای گروه های مختلف گردشگر روستایی، جذابیت دارد و بر این اساس همت ما بر توسعه انواع گردشگری منطبق با فرهنگ و قابلیت های طبیعی استان است تا با ایجاد حس مسئولیت پذیری در روستاییان، شرایط روستاها را برای کسب درآمد بیشتر جامعه محلی، حذف واسطه ها و تربیت راهنمایان بومی و روستایی مهیا کنیم.

باتوجه به این که تعداد قابل توجهی از اقامتگاه های بوم گردی در روستاهای استان از اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری مجوز دریافت کرده اند و تعداد قابل توجهی نیز در حال گرفتن مجوز هستند، مشکلی برای اقامت و دریافت خدمات رفاهی مناسب در این روستاها وجود ندارد و در صورت استقبال بیشتر گردشگران و روستاییان می توانیم فضاهای بیشتری را برای بهره برداری گردشگران استاندارد سازی کنیم. براین اساس، حمایت از توسعه گردشگری کشاورزی و روستایی در دستور کار اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان رضوی قرار گرفت. برنامه ریزی برای اجرای این نوع گردشگری در کار گروه گردشگری کشاورزی و روستایی، ذیل کمیسیون های گردشگری و کشاورزی اتاق بازرگانی استان خراسان رضوی با حضور تیم فعال اقتصادی، علمی و با عضویت معاونت گردشگری اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان خراسان رضوی در حال انجام است.

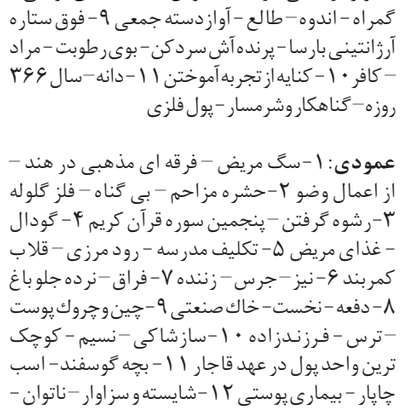

نمایی از شالیزارهای برنج گلات نادری

گزارشی از بخش مغفول مانده گردشگری

گردشگری کشاورزی؛ ظرفیتی که میوه آن چیده نشده است

تصویری از مزارع گل محمدی روستای فرحد خراسان رضوی

رفیع طلب- گردشگری برای بسیاری از کشورها رکن درآمدی به شمار می آید اما برای ما فروش نفت همچنان به عنوان مهم ترین بخش درآمدی محسوب می شودو قرار است در خوش بینانه ترین حالت جای خود را به مالیات بدهد، در حالی که بسیاری از کشورها از ظرفیت های تاریخی ،طبیعی و جاذبه های صنعتی و کشاورزی خود برای جذب گردشگر استفاده می کنند .در کشورما استان هایی مثل خراسان رضوی، ظرفیت های بی نظیری در حوزه گردشگری کشاورزی دارند و اگرچه طی سال های اخیر برای گسترش گردشگری برپایه جاذبه های مذهبی و فرهنگی تلاش هایی شده است اما در این مسیر از جاذبه های صنعتی و کشاورزی خراسان رضوی به عنوان یکی از قطب های این حوزه در کشور غفلت شده است تاجایی که شاید واژه گردشگری کشاورزی برای بسیاری ناشناخته باشد. در این گزارش به تعریف وبیان مزایای گردشگری کشاورزی پرداخته ایم وبا مسئولان مربوط درباره گردشگری کشاورزی یا اکوتوریسم که می خواهد گردشگران را به مزرعه یا روستا بکشاند، گفت و گو کرده ایم.

■ **گردشگری کشاورزی در ایران و دیگر کشورها**

«گردشگری کشاورزی (Agritourism یا Agricultural tourism) به هر گونه فعالیت وابسته به کشاورزی گفته می شود که گردشگران را به مزرعه یا روستا بکشاند. به عبارت دیگر گردشگری روستایی را می توان کلیه فعالیت های تفریحی و گردشگری در مناطق روستایی که بر پایه کشاورزی، دام داری، ماهی گیری، هنرها و صنایع دستی، آداب و رسوم محلی، بافت سنتی، معماری بومی، شکار و ... انجام می گیرد، نامید. از آن جا که بیشتر مزارع و باغ ها در روستاها واقع اند، گردشگری کشاورزی زیر مجموعه گردشگری روستایی قرار گرفته است که این خود به مسئولیت پذیری و کسب منفعت جامعه محلی اشاره دارد».

تنوع اقلیمی و وسعت کشورمان سبب شده است تا در هر گوشه ای از آن، محصول خاص متناسب با آب و هوای آن منطقه تولید شود و به عبارت دیگر در هر چهار فصل سال امکان کشاورزی وجود داشته باشد. این قابلیت لزوم متنوع سازی درآمدهای اقتصادی ایران در حوزه کشاورزی را دو چندان می کند. به عبارت دیگر، ارزش گذاری بخش کشاورزی بر اساس میزان تولید، درآمد و اشتغال زایی دیگر چندان قابل قبول نیست و مسئولان کشور باید کشاورزی را افزون بر تولید محصول، بر مبنای مفاهیمی چون تفریح، اوقات فراغت، حفاظت و آموزش نیز ارزش گذاری کنند. در ایران تاکنون اقدام چشمگیری برای بهره مندی از توان بخش کشاورزی برای راه اندازی بنگاه های گردشگری کشاورزی و کسب و کارهای کوچک مرتبط با این گونه از گردشگری روستایی صورت نگرفته است و عمده موانع و مشکلاتی که پیش روی این شاخه وجود دارد، به فقدان مهارت های مدیریتی در کشاورزان و دولت، ضعف بازاریابی و بازارسنجی، ضعف زیرساختی و روساختی، عدم توزیع مناسب تعطیلات و اطلاعات و دانش کم از خواسته های گردشگران مرتبط است.

برخورداری از گروه های مختلف محصولات باغی و زراعی در مناطق معتدل، سردسیر و گرمسیر کشور، ایران را به یکی از متنوع ترین کشورهای حوزه کشاورزی (با رتبه دهم) تبدیل کرده است. همچنین برگزاری مراسم آیینی و جشنواره های فرهنگی کشاورزی با عناوین مختلف در جای جای کشور، لزوم توجه به گردشگری کشاورزی را نشان می دهد. خوب که بنگریم، گردشگری کشاورزی جایی همین نزدیکی ها در جریان است و آن چه دور می نماید، رویکرد مناسب و برنامه ریزی برای رونق آن است.

■ **پیشروترین کشور در این حوزه هند است**

مژگان ثابت تیموری، دبیر کمیسیون گردشگری و خدمات اتاق بازرگانی خراسان رضوی با اشاره به این که پیشروترین کشور در این حوزه هند است که یک سری انجمن هایی برای فعالیت در حوزه گردشگری کشاورزی نیز ایجاد کرده است می گوید: اما کشورهای اروپایی مانند اسپانیا، فرانسه و ایتالیا از این قضیه دور نمانده و وارد صحنه شده اند و در حوزه برداشت محصولات باغی خود، با توسعه فضای گردشگری توانسته اند این فضا را برای کسب درآمد بیشتر کشاورزان و آشنایی افرادی که از شهر می آیند تا وارد فضای روستا شوند، فراهم کنند تا بتوانند بهره مندی بیشتری از این بخش از گردشگری داشته باشند.

دبیر کمیسیون گردشگری اتاق بازرگانی خراسان رضوی درباره این که استان ما چه ظرفیت هایی در این زمینه دارد می گوید: می توان گفت استان ما قطب کشاورزی است، اما مشکل کمبود آب دارد که ممکن است در آینده ای نه چندان دور به دلیل محدودیت منابع آبی سطح اراضی کشاورزی و اراضی زیر کشت کم شود که یک سری مدیریت ها در این زمینه الزامی است، اما این که قابلیت گردشگری کشاورزی دارد یا خیر، باید گفت بله و می توانیم آن را توسعه دهیم و برنامه ریزی مشخص برای آن در نظر بگیریم و این موضوع را اکنون در دستور کار کار گروه گردشگری کشاورزی اتاق بازرگانی استان قرار داده ایم و خواستار پیگیری برای شناسایی روستاهای هدف و برنامه ریزی به عنوان پایلوت برای یک یا ۱۰ روستا هستیم تا ان شاءا... عملیاتی شود. وی با بیان این که در استان هایی هم مانند خراسان رضوی گردشگری کشاورزی نداریم و این کلید واژه در کشورمان جا نیفتاده است، یادآور می شود: ممکن است کشاورزی گردشگری را به مفهوم واقعی آن ببینید، اما کسی از این مفهوم خبر ندارد و از آن جا که زیرساخت های آن را نمی شناسیم، گردشگری کشاورزی را رسما در کشور فعال نکرده ایم و به طور غیر رسمی فعال است. تیموری در بخش دیگری از سخنان خود به معنا و مفهوم گردشگری کشاورزی اشاره می کند و می افزاید: یک معنای گردشگری کشاورزی این است که یک فرد روستایی را آموزش و راهنمای محلی گردشگری کشاورزی را تعلیم داده و زیرساخت ها را فراهم کرده باشیم و براساس نیاز سنجی انجام شده، برنامه مشخصی را برای ورود گردشگر به روستا و مشارکت در فعالیت های کشاورزی آن روستا انجام دهیم.

■ **بوم گردی با گردشگری کشاورزی متفاوت است**

وی با تاکید بر این که بوم گردی با گردشگری کشاورزی متفاوت است اما در بیشتر موارد یک استناد از این دو می شود، می گوید: خیلی از افراد چه فعالان صنعتی و چه در سطح جامعه، بحث بوم گردی را با گردشگری کشاورزی اشتباه می گیرند و آن هم به دلیل مشخص نبودن هدفشان است و از آن جا که اقامتگاهشان روستاست گمان می کنند گردشگری روستایی است در حالی که فقط شب در آن جا اقامت دارند و هیچ ارتباطی به حضور و فعالیت کشاورزی و دامداری گردشگر در روستا ندارند، بنابراین به صرف این که گردشگران در شب اقامتی در روستا داشته باشند، این موضوع عنوان گردشگری کشاورزی را به خود نمی گیرد. بر همین اساس اگر مطرح شود که گردشگری کشاورزی در استان نداریم، می گویند داریم و نمونه اش را همین قضیه بیان می کنند.

■ **شناسایی روستاهای هدف**

دبیر کمیسیون گردشگری اتاق بازرگانی خراسان رضوی، شناسایی روستاهای هدف را از جمله اهداف مهم در این زمینه تلقی می کند و می افزاید: در گام بعد روستایی باید با این موضوع آشنا و به او اطلاع داده شود که اگر قرار است روستای شما، روستای هدف گردشگری و کشاورزی باشد، باید چه چیزهایی را در اختیار داشته باشند و چه نوع ارتباطی را با گردشگر برقرار کنند و در نهایت هدف چیست؟ هدف فقط این است که یک سری خدماتی را به شهر نشین یا بازدید کننده ارائه دهند و تمام؟ در حالی که هدف این است که روستایی ما بتواند محصول مازاد بر نیاز خود را نه با قیمت سرسام آور بلکه با قیمتی که در روستا تعامل می شود و در شهر به فروش می رسد، به گردشگر بفروشد، به معنای دیگر یعنی از تولید به مصرف. کشاورز و روستایی باید بداند زمانی که مهمانی برایش می آید، قرار نیست خدماتی را که در یک شهر و یک هتل به گردشگر ارائه می شود، ارائه کند، قرار است که میزبان فردی باشد که با او و همپای او در مزارع و باغش حضور یابد و نکاتی را آموزش ببیند. در واقع یک کشاورز نقش یک مربی و یک آموزش دهنده را برای گردشگر، ایفا می کند و البته نه به عنوان کارگر بلکه به عنوان کسی که در حال تفریح می خواهد آموزش هم ببیند. این کار می تواند صنایع دستی، نوع چیدن و کشت محصول و برداشت محصول یا دیگر موارد باشد.

■ **راهنمای گردشگری کشاورزی نداریم**

وی با بیان این که باید به صورت سامان دهی شده راهنمای حرفه ای گردشگری کشاورزی را آموزش دهیم، تصریح می کند: هم اکنون در کشور راهنمای گردشگری کشاورزی نداریم، نکته بعد مجوزهای سازمان های مرتبط به ویژه سازمان اداره کل میراث فرهنگی و سازمان میراث فرهنگی کشور و دهیاری ها و شوراهای روستاهاست که باید به مجموعه هایی که می خواهند به این فضای گردشگری روستایی وارد شوند، توجه کنند و در این بین کشاورز نباید فراموش کند که قرار نیست از این قضیه کسب درآمد کند و نباید به عنوان یک تجارت به این موضوع نگاه کند اما به عنوان درآمد مازاد و برای این که محصولش را از دست ندهد، به آن بپردازد. تیموری ادامه می دهد: یکی از اهداف گردشگری روستایی در کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته همین است که روستاییان آن ها به دلیل این که محصولاتشان مشکل پیدا کرد و سطح درآمدشان پایین آمده بود و به دلایل مختلفی مانند وجود دلالان نمی توانستند محصولاتشان را بفروشند، به این فکر کردند که چگونه تولید ثروت کنند و در نهایت به این نتیجه رسیدند مشتری را وارد فضای روستا کنند و محصولشان را به فروش برسانند. وی با ابراز امیدواری می گوید: در اتاق بازرگانی استان با همکاری کمیسیون گردشگری و کمیسیون کشاورزی در حال تلاش هستیم که کارگروه گردشگری کشاورزی را که فعال کردیم، بتواند یک برنامه و بستر خوبی را فراهم و به مسئولان مرتبط در اداره کل سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تقدیم کند تا ان شاءا... به نتایج خوبی دست یابیم.

■ **وجود ۳ هزار روستا در استان با قابلیت های گردشگری کشاورزی**

مکرمی فر مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری خراسان رضوی با بیان این که گردشگری کشاورزی یک نوع گردشگری است که در دنیا رواج دارد، اظهار می کند: ما با این که در این زمینه جاذبه ها و ظرفیت های گردشگری را داریم، توجه زیادی به آن نکرده ایم. یک محور مهم کشور ما کشاورزی و یک محور گردشگری، کشاورزی است، در خراسان رضوی حداقل بیش از سه هزار روستا داریم که عمدتا حول محور گردشگری کشاورزی تلقی می شوند. مکرمی فر ادامه می دهد: برای مثال در کاشمر تا کستان های انگور را می توانیم به عنوان یک جاذبه گردشگری در نظر بگیریم، یا در بجستان انار و در تربت جام مزارع خربزه را، در هر شهری یک قابلیت کشاورزی وجود دارد و مزارع گندم، خربزه و گردو در جغتای نمونه های دیگر است. شالیزارهای برنج خودیک گردشگری کشاورزی است که ما کمتر از این زاویه به آن نگاه کرده ایم.

■ **گردشگری را به داخل مزارع ببریم**

مجتبی مزروعی رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی با اشاره به این که عنوانی به نام گردشگری کشاورزی نداریم، می گوید: اما این که در بحث روستا بخواهیم بررسی کنیم، روستاهای ما با عنوان بوم گردی و روستاهایی که از روش ها و سنن مختلف استفاده می کنند، محصولات غذایی ویژه خود را دارند، غذاهای قدیمی را سرو می کنند و از این موارد در آن وجود دارد اما این که بخواهیم بگوییم مانند آمریکا برخی مزارع هست که ویژه گردشگران است و با اسب و قاطر کار می کنند، این گونه نیست اما برخی از روستاهای ماروش های قدیمی و سنتی خود را در واقع احیا کرده اند که در خواف، تربت حیدریه، کاشمرو... وجود دارند.

■ **ما ظرفیت های کشاورزی خوبی به ویژه در کویر داریم**

وی در پاسخ به این پرسش که برای ارتقای این حوزه به چه اقداماتی نیاز است، یادآور می شود: ما برای توسعه گردشگری باید در مزارع و روستاها سرمایه گذاری کنیم. برای مثال خانه های قدیمی روستاها را احیا کنیم و شرایط ویژه ای را برای گردشگران فراهم کنیم تا شب و روز خوبی را در روستا تجربه کنند. رئیس سازمان جهاد کشاورزی خراسان رضوی ادامه می دهد: باید سنت ها و روستاها را احیا کنیم و این نیازمند توجه و بررسی های لازم و ضروری است. وی تاکید می کند: اگر زمینه های این موضوع را فراهم کنیم قطعا برای ما استفاده های مالی خواهد داشت، زیرا بسیاری از خانواده ها در مواردی چندین میلیون هزینه می کنند در صورتی که اگر واحدهای گردشگری را در مزارع و باغ ها احیا کنیم، دارای تاثیرات بیشتری است. مزروعی ادامه می دهد: اگر گردشگری را داخل مزارع ببریم، به اقتصاد بخش کشاورزی کمک می کند.

■ **بررسی اجمالی تجربیات موفق جهانی**

با توجه به مزایای پیش گفته در زمینه گردشگری کشاورزی، بسیاری از کشورها از این راهبرد به عنوان ابزار دستیابی به توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع روستایی استفاده کرده اند. کشورهای ترکیه، آمریکا، برزیل، اتریش، آلمان، فرانسه، ایتالیا، دانمارک، قبرس، هلند، فیلیپین، تایوان و استرالیا از جمله کشورهای پیشتاز در این زمینه اند. در این میان کشور اتریش سابقه ای صدساله در یک چهارم مزارعش در حوزه گردشگری کشاورزی دارد. دولت فرانسه نیز برای حمایت و توسعه گردشگری کشاورزی، کمک های مالی به مزرعه داران می کند تا کشاورزان فضاهای زائد موجود در مزرعه را به امکانات خوابگاهی (به فرانسوی gt^tes reureaux) مجهز کنند. مسئولیت برنامه ریزی، توسعه و ترویج گردشگری کشاورزی در قبرس نیز توسط سازمان گردشگری این کشور در ۱۹۹۱ آغاز شد که مهم ترین هدف آن تسهیل بازآفرینی نواحی روستایی بود. مزرعه ارکیده در داواثوی فیلیپین و مزرعه های آناناس در کمپ فیلیپس که حدود ۹ هزار هکتار مساحت دارد، قطب گردشگری کشاورزی در این کشور است که با برخورداری از فضای دل انگیز، هیجانی وصف نشدنی را به بازدیدکنندگان منتقل می کند. وجود خانه های اقامتی، وسایل تفریحی و مجسمه های بزرگ مرتبط با محصولات کشاورزی این نقطه را به بهشت گردشگران کشاورزی تبدیل کرده است. کشور تایوان نیز در حوزه گردشگری کشاورزی به کشور «مزارع برای اوقات فراغت» معروف است. عوامل متعددی تایوان را به مکانی ایده آل برای فعالیت های گردشگری کشاورزی تبدیل کرده است که مهم ترین آن مزارع کوچک همراه با تسهیلات و خانه های اقامتی در کنار غذاهای محلی بومی و گیاهی است که برای مسافران طبخ می شود. طرفداران چای می توانند با شرکت در یک تور تخصصی کشاورزی با تمرکز بر مزارع چای که برخی از آن ها ارزشمندترین چای ها در جهان است، به گردشگری کشاورزی در این کشور مشغول شوند. جزیره مایورکا (Maiiorca) در اسپانیا یکی دیگر از معروف ترین مقاصد گردشگری کشاورزی است. باغ های پرتقال در این جزیره در کنار سواحل زیبا، فضای آرام، موادغذایی تازه و مسافرخانه های متعدد و چشمه های آب معدنی همگی باعث شده است مایورکا میزبان میلیون ها گردشگر کشاورزی در کشور اسپانیا باشد. کشور پهناور برزیل با مقدار زیادی از منابع طبیعی و مزارع و باغ های متعدد در حوزه آمریکای جنوبی مهم ترین مقصد گردشگری کشاورزی است. گل ها و میوه های گرمسیری، گوشت گاو و مزارع نیشکر اساس گردشگری مزرعه در این کشور است. جزیره هاوایی نیز با تشکیل انجمن اگروتوریسم، خدمات مرتبط با گردشگری کشاورزی در این کشور را ارائه می دهد و مزارع قهوه در منطقه کونا و نیشکر در مائوئی بنیان گردشگری کشاورزی این جزیره را شکل می دهند.

> یک معنای گردشگری کشاورزی این است که یک فرد روستایی را آموزش و راهنمای محلی گردشگری کشاورزی را تعلیم داده و زیرساخت ها را فراهم کرده باشیم و براساس نیاز سنجی انجام شده، برنامه مشخصی را برای ورود گردشگر به روستا و مشارکت در فعالیت های کشاورزی آن روستا انجام دهیم

جدول متوسط [شماره ۷۱۸۲]

طراح جدول: امید موسوی

افقی: ۱- پرنده سعادت - زیبا رو - بارانداز - ضیافت ۲- ..... به نزد نبی و علی گیرجای ۳- آبادی و روستا - نظرات - نقش هنری - رنگ - بوی خوش ۴- سست - خون بها - راه میان بر - نوعی بستنی - درون ۵- شهر بلقیس - کلمه تصدیق - اصفهان قدیم - لغزش و گناه - مثل ۶- مساوی عامیانه - منزل - چشمه ای در ظلمات - وسیله ای در ژیمناستیک - خداوند و صاحب ۷- مایع حاصل از غذای گوارش شده در معده - آتشدان حمام - واحد سطح - ابزار موسیقی - واحد شمارش غذا ۸- بالای فرنگی - گمراه - اندوه - طالع - آواز دسته جمعی ۹- فوق ستاره آرژانتینی بارسا - پرنده آش سردکن - بوی رطوبت - مراد - کافر ۱۰- کنایه از تجربه آموختن ۱۱- دانه - سال ۳۶۶ روزه - گناهکار و شرمسار - پول فلزی

عمودی: ۱- سگ مریض - فرقه ای مذهبی در هند - از اعمال وضو ۲- حشره مزاحم - بی گناه - فلز گلوله ۳- رشوه گرفتن - پنجمین سوره قرآن کریم ۴- گودال - غذای مریض ۵- تکلیف مدرسه - رود مرزی - قلاب کمربند ۶- نیز - جرس - زننده ۷- فراق - نرده جلو باغ ۸- دفعه - نخست - خاک صنعتی ۹- چین و چروک پوست - ترس - فرزندزاده ۱۰- سازشاکی - نسیم - کوچک ترین واحد پول در عهد قاجار ۱۱- بچه گوسفند - اسب چاپار - بیماری پوستی ۱۲- شایسته و سزاوار - ناتوان - مقعر ۱۳- سمبل ممانعت - اسلحه کمری - استانی در کشورمان ۱۴- چگونگی - ساحر معروف عهد موسی (ع) ۱۵- افسار - دایی - دو یار همقد ۱۶- از اشکال هندسی - سرحد - طفل ۱۷- زینت ناخن - جزیره ای زیبا در خلیج فارس ۱۸- برج چهارم از بروج دوازده گانه - باغ و بوستان ۱۹- از حروف الفبای بیگانه - شرط و عهد - اسب زین کرده بدون سوار که پیشاپیش موکب پادشاهان و امرا حرکت می کرد ۲۰- شک - گردن زن غلات - مادر خودمانی

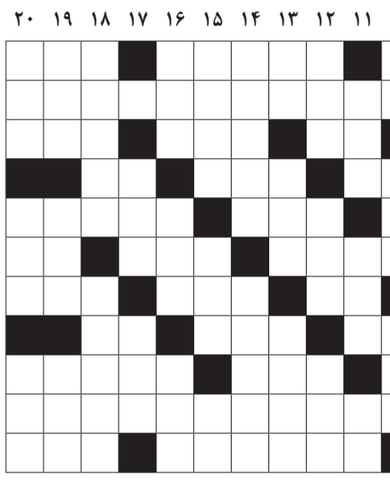

حل جدول شماره ۷۱۸۱

جدول سخت [شماره ۳۹۲]

طراح جدول: بیژن گورانی

افقی: ۱- دختر آدم و حوا - نابه سامانی - از سرداران اسکندر مقدونی ۲- دریاچه چشمه های آبی سیبری - خیال باف - لقب تبهکاران ژاپنی ۳- مسطح و افقی - انتشار یافته - قساوت - از دل پرسوز برآید ۴- ورزش یک رقمی! - بانوی انقلابی نهضت آزادی بخش الجزایر - از پیامبران الهی - نوزاد حشره ۵- پیوندهای نسبی - سراینده مجموعه شعر هوای تازه - خشنود کردن - بخش اصلی نوشته ۶- حالت بی هوشی گذرا - ظرف طبخ آبگوشت - صافی ۷- ابزار - ستاره ای در دب اکبر - شاخه ای از زبان های هندوایرانی - انگشت اشاره ۸- پشتیبان - لقب وزیران دوره قاجار بود - نمونه پارچه در خیاطی - یازده ۹- همه چیز را جمع می بندد - زود گذر و ناپایدار - از ماشین های راه سازی - بالش زینتی روی کاناپه ۱۰- ساکن جزایر اطراف قطب شمال - قالب برشکاری فلزات - دریاچه ای در فارس ۱۱- مستمری - شور و غوغا - دستگاه خارج از رده.

عمودی: ۱- شروع، آغاز - بر زبان آوردن ۲- ثروتمند معاصر موسی (ع) - پایتخت تبت ۳- همسر حضرت یعقوب (ع) - رخوت - شخص ۴- هم عقیده - مقابل ارباب ۵- من و شما - وسیله ای برای برقراری ارتباط تصویری اینترنتی - لیکن ۶- تپه با ستانی آتن - ماوراء النهر ۷- نوعی گلابی ۸- رشوه خواری - ریسمانی از یال اسب ۹- استقبال یا بدرقه مهمان - سخن، گفتار ۱۰- واحد شمارش فشنگ - حلزون - دویدن ۱۱- وسط، میان - قسمتی از پا - زاویه ای که هر امتداد با امتداد شمال جنوب می سازد ۱۲- جریان متناوب برق - قمری خانگی ۱۳- گل آپارتمانی زیبا - زن نازا ۱۴- گربه نازنازی و تنبل کارتونی ۱۵- گردآورنده سخنان امام علی (ع) در کتاب نهج البلاغه - نمایش نامه ای از فدریکو گارسیا لورکا ۱۶- حرف نمی زند - زمان آغازین - ضمیری عربی ۱۷- مأمور انجام امور حقوقی از سوی دیگری - مجرم ۱۸- کجاست - فرماندهان - پشت سر ۱۹- شغل وزیر - سوغات شهر مراغه ۲۰- تالاب دیدنی در دامنه جنوب غربی قله دماوند - پایتخت ویتنام.
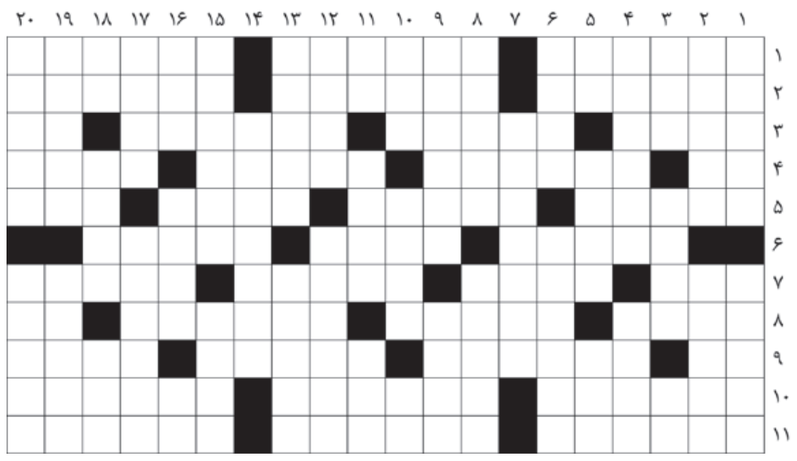
حل جدول شماره ۳۹۱